

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025.gada 19.septembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Ermīns Darapoļskis, senatores Indra Meldere un Rudīte Vīduša

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /Persona A/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Latvijas Republikas prokuratūrai nodrošināt /Persona A/ iespēju iepazīties ar pabeigtā kriminālprocesa Nr. 18180008023 materiāliem, nepieciešamības gadījumā izsniegt kopijas, sakarā ar /Persona A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2025.gada 11.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs zvērināts advokāts /Persona A/ vērsās ar iesniegumu Daudznozaru specializētajā prokuratūrā, lūdzot iepazīstināt viņu ar pabeigtā kriminālprocesa Nr. 18180008023 materiāliem, kā arī nepieciešamības gadījumā izsniegt krimināllietas materiālu kopijas. Lūgums pamatots ar to, ka pieteicējs nodrošina apsūdzētā /Persona B/ aizstāvību kriminālprocesā Nr. 18180000723, kurā 2023.gada 16.oktobrī tika pieņemts lēmums par kriminālprocesa sadalīšanu, izdalot no tā kriminālprocesu Nr. 18180008023 pret /Persona C/.

Ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta prokurora 2024.gada 10.septembra atbildi (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) kā administratīvo procesu iestādē noslēdzošo administratīvo aktu pieteicējam atteikta pieprasītās informācijas sniegšana. Atteikums pamatots ar to, ka ne pieteicējs, ne viņa aizstāvamais neietilpst to subjektu lokā, kuriem atbilstoši Kriminālprocesa likuma 375.panta otrajai daļai ir tiesības iepazīties ar pabeigtā kriminālprocesa materiāliem.

[2] Pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Latvijas Republikas prokuratūrai nodrošināt pieteicējam iespēju iepazīties ar pabeigtā kriminālprocesa materiāliem, nepieciešamības gadījumā izsniegt to kopijas.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2025.gada 11.jūnija spriedumu pieteikumu noraidīja. Sprieduma pamatojums ir turpmāk norādītie argumenti.

[3.1] Tiesa atzina, ka izdalītajā kriminālprocesā Nr. 18180008023, ar kura materiāliem lūdz iepazīties pieteicējs, pieteicēja aizstāvamajam nav piešķirts kriminālprocesuālais statuss un nav arī konstatējams, ka šis kriminālprocess jebkādā veidā būtu aizskāris viņa tiesības. Nav arī pamata uzskatīt, ka kriminālprocesā Nr. 18180000723, kurā pieteicējs īsteno aizstāvību, varētu tikt risināti citastarp arī pabeigtā kriminālprocesa pamatā esošie jautājumi.

[3.2] Tiesa atzina, ka pieteicējs nav norādījis uz konkrētu tiesību aizskārumu, bet gan tikai uz hipotētisku iespēju, ka pabeigtā kriminālprocesa materiālos varētu atrasties informācija, kas varētu būt nozīmīga aizstāvības nodrošināšanai kriminālprocesā Nr. 18180000723. Tiesa atzina, ka pieteicēja mērķis var tikt īstenots šobrīd iztiesāšanā esošā kriminālprocesa ietvaros bez pabeigtā kriminālprocesa materiālu izsniegšanas.

[3.3] Tiesa norādīja, ka tā neapšaubā pieteicēja kā zvērināta advokāta lomu aizstāvības nodrošināšanā un ka pieprasāmā informācija netiktu izmantota citur, kā vien uzdotā uzdevuma izpildei. Tomēr tiesa nesaskatīja, ka, liedzot pieteicējam iepazīties ar pabeigtā kriminālprocesa materiāliem, tiktu kavētas vai pārkāptas pieteicēja aizstāvamā tiesības uz aizstāvību.

[4] Pieteicējs par tiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā argumentē, ka tiesa nepamatoti šauri interpretējusi Kriminālprocesa likuma 375.panta otro daļu un nav ņēmusi vērā Kriminālprocesa likuma 455.panta 1.¹daļu un Latvijas Republikas Advokatūras likuma 48.panta pirmās daļas 2.punktu, kā arī judikatūras atziņas un Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā nostiprinātās tiesības uz aizstāvību.

[5] Atbildētāja paskaidrojumos par kasācijas sūdzību norāda, ka tā nav pamatota.

Motīvu daļa

[6] Senātam kasācijas tiesvedības ietvaros jāpārbauda, vai tiesa pārsūdzētajā spriedumā pareizi piemērojusi Kriminālprocesa likuma 375.panta otro daļu un pamatoti atzinusi, ka pieteicējam nav tiesību iepazīties ar pabeigtā kriminālprocesa Nr. 18180008023 materiāliem.

[7] Iepazīšanos ar krimināllietas materiāliem pēc kriminālprocesa pabeigšanas un galīgā nolēmuma stāšanās spēkā reglamentē speciālā tiesību norma – Kriminālprocesa likuma 375.panta otrā daļa. Tā noteic, ka pēc kriminālprocesa pabeigšanas un galīgā nolēmuma stāšanās spēkā ar krimināllietas materiāliem drīkst iepazīties tiesu, prokuratūras un izmeklēšanas iestāžu darbinieki, personas, kuru tiesības bija aizskartas konkrētajā kriminālprocesā, kā arī personas, kuras veic zinātnisko darbību. Visi galīgie nolēmumi krimināllietās, nodrošinot ar likumiem noteiktās informācijas aizsardzību, ir pieejami publiski.

Senāts, interpretējot minēto normu, ir norādījis, ka krimināllietas materiālu neizsniegšana nevar būt pašmērķis. Pabeigta kriminālprocesa gadījumā liegumam iepazīties ar krimināllietas materiāliem jābūt vērstam uz konkrētu interešu aizsardzību. Līdz ar to tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem nav aplūkojamas nepamatoti šauri un nevērtējot to, kādām aizsargājamām interesēm attaisnojams liegums iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Kriminālprocesa likuma 375.panta otrās daļas piemērošanā ir jāizvērtē gan tas, kura persona un kādām vajadzībām prasa informāciju no krimināllietas materiāliem, gan tas, kāda informācija ir krimināllietas materiālos, ar kuriem persona lūdz iepazīties, jo ziņas, kas iegūtas, veicot kriminālprocesuālas darbības, var būt dažādas (*Senāta 2017.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-453/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1221.A420346515.2.S](#), 8.punkts*).

[8] Tiesa pārsūdzētajā spriedumā ir konstatējusi, ka procesa virzītājs 2023.gada 16.oktobrī pieņēma lēmumu sadalīt kriminālprocesu Nr. 18180000723, izdalot no tā materiālus pret /Persona C/ pēc Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas un 262.panta 1.¹daļas, piešķirot kriminālprocesam Nr. 18180008023. Kriminālprocess Nr. 18180008023 pabeigts 2023.gada 8.decembrī ar prokurora priekšrakstu par sodu. Savukārt kriminālprocess Nr. 18180000723 ir nodots tiesai un tajā pieteicējs kā zvērināts advokāts nodrošina apsūdzētā /Persona B/ aizstāvību.

Tiesa secinājusi, ka izdalītajā kriminālprocesā, kurš ir noslēdzies un ar kura materiāliem lūdz iepazīties pieteicējs, pieteicēja aizstāvamajam nav piešķirts jebkāds kriminālprocesuālais statuss un nav konstatējams, ka šis kriminālprocess jebkādā veidā būtu aizskāris viņa tiesības. Tiesa atzina, ka uz konkrētu tiesību aizskārumu nav norādījis arī pieteicējs un ka nav arī pamata uzskatīt, ka kriminālprocesā, kurš vēl turpinās, varētu tikt risināti citastarp arī pabeigtā kriminālprocesa pamatā esošie jautājumi. Tiesa norādīja, ka pieteicēja mērķis var tikt īstenots šobrīd iztiesāšanā esošā kriminālprocesa ietvaros bez pabeigtā kriminālprocesa materiālu izsniegšanas. Tomēr vienlaicīgi tiesa atzina, ka ne pieteicējs, ne viņa aizstāvamais neietilpst to subjektu lokā, kuriem atbilstoši Kriminālprocesa likuma 375.panta otrajai daļai ir tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem.

Senāts turpmāk izklāstīto apsvērumu dēļ konkrētajos apstākļos šādam secinājumam nepiekrīt.

[9] Pēc kriminālprocesa pabeigšanas ar krimināllietas materiāliem citastarp var iepazīties personas, kuru tiesības konkrētajā kriminālprocesā bija aizskartas, un, lai gan sākotnēji varētu šķist, ka ar minēto saprotamas tikai tādas personas, kurām šajā kriminālprocesā ir bijis piešķirts konkrēts procesuālais statuss (piem., aizdomās turētais, apsūdzētais, cietušais u.tml.), Senāts atzīst, ka tā būtu pārāk formāla Kriminālprocesa 375.panta otrās daļas interpretācija. Kā jau minēts iepriekš, lai gan tiesību norma vispārīgi ierobežo krimināllietas materiālu pieejamību pēc procesa pabeigšanas, šīs tiesības nav aplūkojamas nepamatoti šauri, formāli koncentrējoties tikai uz personas kriminālprocesuālo statusu un nevērtējot to, kādu aizsargājamu interešu labad ir attaisnojams liegums personai ar šiem materiāliem iepazīties. Tiesību normā noteiktais jēdziens – personas, kuru tiesības bija aizskartas konkrētajā kriminālprocesā – tulkojams plaši un ņemot vērā arī situācijas, kurās konkrētās krimināllietas materiāli varētu ietekmēt attiecīgās personas tiesību īstenošanu citā kriminālprocesā.

Senāts norāda, ka tiesa minētā sakarā nepamatoti nav vērtējusi, vai pabeigtais kriminālprocess un kriminālprocess, kas vēl turpinās, ir saistīti, piemēram, tos vieno noziedzīgo nodarījumu faktiskie apstākļi, un vai pieteicēja pieprasītā informācija varētu būt saistīta ar tiem jautājumiem, kas tiek risināti tajā kriminālprocesā, kurš vēl turpinās un kurā pieteicējs īsteno aizstāvību.

[10] Izskatāmajā gadījumā pieteicējs lūdzis iepazīties ar pabeigta kriminālprocesa materiāliem kā zvērināts advokāts sava klienta interesēs un norādījis informācijas pieprasījuma mērķi un pamatojumu – nepieciešamību gūt pierādījumus efektīvai /Persona B/ aizstāvībai kriminālprocesā Nr. 18180000723.

Pieteicējs vērsis uzmanību, ka pabeigtā kriminālprocesa materiālos, iespējams, atrodas arī tādi materiāli, kuri iegūti jau pēc kriminālprocesa izdalīšanas un kas nav norādīti lēmuma par kriminālprocesa sadalīšanu pielikumā. Līdz ar to šie materiāli nevar būt pieteicējam zināmi. Pieteicējs argumentē, ka pēc kriminālprocesa izdalīšanas varēja tikt veiktas citas izmeklēšanas darbības, piemēram, liecinieku nopratināšana, un šīm liecībām var būt nozīme arī kriminālprocesā Nr. 18180000723. Pieteicējs izteic varbūtību, ka pēc kriminālprocesa izdalīšanas tajā varētu būt iekļautas arī /Persona C/ liecības, kurš kriminālprocesā Nr. 18180000723 ir liecinieka statusā. Neiepazīstoties ar liecinieka /Persona C/ iepriekš sniegtajām liecībām, tostarp tādām, kuras viņš ir sniedzis apsūdzētā statusā pabeigtajā kriminālprocesā, pieteicējam tiek liegta iespēja pilnvērtīgi nodrošināt aizstāvību. Tāpat pieteicējs ir paudis viedokli, ka viņam nav jāsniedz detalizētāks skaidrojums par pieprasītās informācijas nepieciešamību, jo tas atklātu viņa kā advokāta īstenoto aizstāvības pozīciju.

[11] Tiesa pārsūdzētajā spriedumā neapšaubā pieteicēja kā zvērināta advokāta lomu aizstāvības nodrošināšanā un ka pieprasītā informācija netiktu izmantota citur, kā vien uzdotā uzdevuma izpildei. Tāpat tiesa piekrita pieteicēja argumentam, ka viņam ir tiesības pašam izvērtēt un noteikt, kāda informācija vai pierādījumi nepieciešami juridiskās palīdzības sniegšanai klientam. Tajā pašā laikā tiesa atzina, ka, liedzot pieteicējam iepazīties ar pabeigtā kriminālprocesa materiāliem, netiek kavētas vai pārkāptas pieteicēja aizstāvamā tiesības uz aizstāvību.

Senāts atzīst, ka minētie secinājumi ir pretrunīgi. Proti, lai gan tiesa atzinusi, ka pieteicējam kā zvērinātam advokātam ir tiesības patstāvīgi izvērtēt, kas viņam ir nepieciešams aizstāvības īstenošanai, tā vienlaicīgi secinājusi, ka pabeigtā kriminālprocesa materiāli aizstāvības īstenošanai pieteicējam nav nepieciešami. Tādējādi tiesa nepamatoti zvērināta advokāta vietā ir spriedusi, kādi resursi ir būtiski aizstāvības īstenošanai.

Zvērināti advokāti ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuru dalībai tiesas procesā ir būtiska nozīme Satversmē nostiprināto tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā (*Senāta 2021.gada 16.jūlija sprieduma lietā Nr. SA-1/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0716.SA000121.5.S](#), 7.punkts*). Senāts atzīst, ka nepieciešamība pilnvērtīgi īstenot advokāta klienta tiesības uz taisnīgu tiesu ir atzīstama par tādu leģitīmu interesi, kas varētu attaisnot atļauju zvērinātam advokātam iepazīties ar pabeigta kriminālprocesa materiāliem arī tādas personas aizstāvībai, kura formāli nav bijusi konkrētā procesa dalībnieks, bet kuras saistība ar konkrēto procesu ir objektīvi konstatējama.

[12] Apkopojot minēto, Senāts atzīst, ka tiesa konkrētajā gadījumā ir nepamatoti šauri interpretējusi Kriminālprocesa likuma 375.panta otro daļu. Tāpēc pārsūdzētais spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās rajona tiesas 2025.gada 11.jūnija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai;

atmaksāt /Persona A/ par kasācijas sūdzību samaksāto drošības naudu 70euro.

Spriedums nav pārsūdzams.

E. Darapoļskis I. Meldere R. Vīduša